

Forfatter: Ewald, Johannes

Titel: Udrag fra Udvalgte digte

Citation: Ewald, Johannes: "Udvalgte digte", i Ewald, Johannes: *Udvalgte digte*, udg. af Esther Kielberg ; Kim Ravn , Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, Borgen, 1999, s. 199. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-ewald02dkval-shoot-idm140323882296704/facsimile.pdf> (tilgået 26. april 2024)

Anvendt udgave: Udvalgte digte

evner og giver ham ret til at bryde alle regler og fejle, men også udpeger det kontroversielle i hans værker og handlemåde som fascinerende.¹⁰

Ewald blev sat i kost hos en fiskerfamilie i Rungsted i 1773, og hans økonomi kom under Schönheyders administration. Her i de rolige, smukke omgivelser menes han at have oplevet sin bedste periode. Inspirationen har i hvert fald lejlighedsvis strømnet ubesværet, naturligt og ikke »ved Kunst opblæst«. Han kunne tage imod verdens skønhed, og han havde ord for den: »da voxte min Sang!« bedder der i oden »Rungsteds Lyksaligheds«, som er skrevet i Rungsted i 1775.

Det var også her, Ewald begyndte at skrive det veloplagte, lidet bodfærdige bekendelsesskrift *Lænet og Meeninger*, der radikalt og energisk fornyede dansk prosa. Men her skrev han tillige et sorgfuldt digt »Til Jomfrue Anna Hedevig Jacobsen, da Solen var overtrukken med Skyer i Sommeren 1773«; det handler om et depræsivt mærke, som går hen over sindet. Og fra marts 1774 stammer et galgenhumoristisk brev til »Søvne-Trynen« Spendrup, som i nogen tid har forsømt at skrive til sin Ewald. Digteren forestiller sig, at Spendrup, den dag, han får budskab om vennens død, vil blive forbigående vemodig: »Saa er han da endelig død, den gode ærlige Gnuff?«, men glemme ham samme aften (SS bd. 4, s. 347-49). Brevet fortæller om forladthedsfølelse og dødstanker, men de mørke stemninger bliver omsat i vital og vittig prosa.

3. Ægteskabsplaner og krise

Midt i 1770'erne arbejdede Ewald på at få en professorittel. Det hang måske sammen med, at han havde fået den foranstaltelige ide at ville gifte sig, vistnok med en pige fra Rungsted. Begge planer kuldsejlede, den sidste, fordi moderen og Schönheyder bestyrtet greb ind. Ewald blev tvangsforflyttet til Søbækshuset ved Humlebæk, et logi, han ikke brød sig om. Her tilbragte han et par mørke og bitre år, fra 1775 til 77, stærkt plaget af sit digterarbejdes to hovedfjender, fattigdom og sygdom. Gigten hærgede og krumbøjede ham mere og mere. Sin ægteskabsplan havde han i 1776 endnu ikke opgivet. Schönheyder havde tidligere over for Ewald antydnet trusler om frihedsberøvelse (jf. F. C. Olsen, s. 72). I efteråret 1776 har han

åbenbart luftet den ide, at Ewald burde optages på en stiftelse. Vredt afviser den stolte digter i et brev 9. okt. 1776 tanken om at blive »et Hospitals Lær«: »(...) Jeg seer det nu (...), at jeg i Deres Øyne kun er et hjælpeløst elendigt Kræ, som maae takke Gud, om det faaer det daglige Foer, indtil det creperer« (SS bd. 4, s. 353).

4. *Pönitenten*

Det kan ikke afgøres, hvad der førte til den påståede omvendelse i 1777, efter hvilken Ewald kom til at bo i København under venlig pleje. Det er nærliggende at begrunde hans ændrede holdning med, at han var knuget af ensomhed og af den tiltagende sygdom, der hindrede ham i at skrive. Skriften var den vigtigste og måske den eneste mulighed, han havde for at holde sig mentalt oppe og den nedværdigende fattigdom nogenlunde fra døren. Men uafledelig havde han »travelt med at være sygs.

Det er imidlertid misvisende at hævde, at digtene fra de sidste år fortæller om en knækket person. Nok frygter Ewald Gud, men han gør det næppe, fordi han frygter Schönheyder eller andre jor-diske autoriteter. Der er kvaliteter i digtene, der viser et personligt tilegnet gudsforhold, hvor »Gude« kan forklares psykologisk som en styrket indre overinstans; desuden bringer trosforholdet frugtbare meditative tilstande med sig. Disse erfaringer har tilsammen ført til højt disciplineret poesi af stor skønhed. Et højdepunkt er »Til Sielens«, desuden »Følelser ved Den hellige Nadvere«, som skal omtales nedenfor. Fra perioden stammer vistnok også fragmentet »Svulmende Vellyst«, som snarere end pönitense udtrykker selvbevidsthed om digterkaldet:

Svulmende Vellyst, du som mit Bryst af Leer
Længe forgjæves stræber at dæmme for
Bundløse Væld af Støvens Glæder
Flyd kun, o strøm fra mit fulde Hierte! –
(...)
Styrt i din Vælde salige Strøm af Gud
Bruus fra min Læbe, høyt, at dit raske Fald
(s. 129-30)